

Hallintovaliokunnalle

AI FI 27/2020
11.5.2020

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

AMNESTY INTERNATIONAL SUOMEN OSASTO

Hietaniemenkatu 7 A

00100 Helsinki

P: 09 5860 440

E: amnesty@amnesty.fi

F: 09 5860 4460

W: www.amnesty.fi

Lausunto koskien hallituksen esitystä ulkomaalaislain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 65/2020 vp)

Amnesty International on maailman suurin ihmisoikeusjärjestö, jonka toiminta perustuu yksittäisten ihmisten tuelle. Tukijoita on yli 7 miljoonaa, yli 150 maassa eri puolilla maailmaa. Järjestö on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Amnesty International kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislakia väliaikaisesti. Esityksen mukaan turvapaikanhakijan työntöön aloittamista rajoittava karenssiaika poistettaisiin sellaisilta kansainvälistä suojelua hakeneilta, joilla on lain voimaan tullessa kansainvälistä suojelua koskeva asia vireillä joko Maahanmuuttovirastossa tai hallintotuomioistuimessa. Työnteko-oikeuden kesto laajennettaisiin siten, että oikeus työskennellä jatkuisi täytäntöönpanokelpoisesta maastapoistamispäätöksestä huolimatta niin kauan kuin ulkomaalaiselle annetaan vastaanottopalveluja. Työnteko-oikeus olisi rajattu koskemaan työskentelyä maa-, metsä-, puutarha- ja kalatalouden työtehtävissä.

Ehdotettujen muutosten tavoitteena on esityksen mukaan tukea osaltaan huoltovarmuustavoitteiden toteutumista sekä pienentää rajaliikenteen rajoittamisesta aiheutuvia elinkeinoelämän vahinkoja lisäämällä työvoiman tarjontaa alkutuotannon kriittisillä aloilla, joilla poikkeusoloista johtuva ulkomaisen työvoiman puute aiheuttaa merkittävää haittaa. Tällä on perusteltu ehdotusta työnteko-oikeuden alakohtaisesta rajoittamisesta.

Amnesty International pitää kannatettavana sitä, että turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeutta tilapäisesti laajennetaan. Karenssiajat ja työnteko-oikeuden päättymisen täytäntöönpanokelpoisen maastapoistamispäätöksen yhteydessä aiheuttavat usein tarpeettomia haasteita turvapaikanhakijoiden työllistymisessä. Tällä hetkellä, kun kausityöntekijöistä on poikkeusoloissa puutetta, on turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeuden laajentaminen luonteva ja ihmisoikeusystävällinen tapa helpottaa tilapäisestä työvoimapulasta kärsivien alojen tilannetta. Kuten esityksessä todetaan, voi työnteko tarjota turvapaikanhakijoille sosiaalisia verkostoja, integroida heitä osaksi yhteiskuntaa sekä edistää heidän hyvinvointiaan.

Ehdotus työnteko-oikeuden päättymisen sitomisesta vastaanottopalveluiden lakkaamiseen vaikuttaa ratkaisuna selkeältä ja perustellulta. On sekä turvapaikanhakijan että työnantajan etu, että vastaanottokeskuksen asiakaskortti toimisi riittävänä osoituksena turvapaikanhakijan työnteko-oikeuden voimassaolosta. Maahanmuuttoviraston suositusten mukaan vastaanottopalveluita tulisi jatkaa 30.6.2020 asti koronatilanteen takia. Myös tämän jälkeen tulee vastaanottopalveluiden lakkaamista koskevissa

päätöksissä huomioida ajankohtainen tilanne ja turvapaikanhakijoiden todelliset mahdollisuudet esimerkiksi palata vapaaehtoisesti kotimaahansa. Tämä ei kuitenkaan helpota niiden tilannetta, joiden vastaanottopalvelut ovat jo lakanneet (paperittomat). Amnesty on vaatinut myös heille pääsyä vastaavasti tarpeellisten peruspalveluiden, kuten asumisen ja terveydenhuollon, piiriin esimerkiksi myöntämällä heille määräaikaiset oleskeluluvat.

Ehdotetun tilapäisen muutoksen kannalta on tärkeää tarkastella muutosehdotuksen yhdenvertaisuusvaikutuksia. Työnteko-oikeus koskee ainoastaan osaa aloista: kyseessä on toimenpide, jolla on tarkoitus helpottaa kausityöntekijöiden palkkaamista turvapaikanhakijoiden joukosta, eikä se siten koske esimerkiksi työnteko-oikeutta sosiaali- ja terveyspalveluiden piirissä ja muilla koronapandemian aikana erityisen kriittisillä aloilla. Vaikka alakohtainen jaottelu onkin selväpiirteisempi kuin työtehtävän kriittisyyteen perustuva jaottelu, olisi myös mahdollista muuttaa työnteko-oikeutta koskemaan tilapäisesti kaikkea työtä. Tämä olisi johdonmukainen ratkaisu turvapaikanhakijoiden ja työnantajien yhdenvertaisuuden kannalta. Hallituksen esityksessä tämä lähtökohta on kuitenkin torjuttu, sillä sen katsotaan olevan tarpeetonta esityksen tavoitteiden toteutumisen kannalta, minkä lisäksi esityksen mukaan turvapaikkajärjestelmää ei ole tarkoitettu työvoiman maahanmuuttoon, eikä sen tarkoituksena ole sivuuttaa niitä prosesseja ja edellytyksiä, jotka on tarkoitettu työperäiseen maahanmuuttoon. Amnesty katsoo, että kaikkia aloja koskeva tilapäinen työnteko-oikeus olisi kuitenkin johdonmukaisimpana ratkaisuna myös yhdenvertaisuuden näkökulmasta paras.

Ehdotettu tilapäinen muutos työnteko-oikeuteen ei koskisi niitä, jotka hakevat ensimmäistä kertaa turvapaikkaa vasta lain voimaantulon jälkeen. Esityksen perusteluiden mukaan tämä johtuu siitä, että tavoite on hyödyntää jo maassa olevia turvapaikanhakijoita ja lisätä näin kausityöhön saatavilla olevaa työvoimaa välittömästi. Ensimmäisiä turvapaikkahakemuksia tulee tällä hetkellä vain vähän, jolloin ehdotetun muutoksen tavoitteiden toteutumista ei edistäisi näiden uusien turvapaikanhakijoiden välitön työnteko-oikeus. Sen sijaan nykyisten turvapaikanhakijoiden karenssien väliaikainen nostaminen vaikuttaa tilanteeseen välittömämmin, sillä karenssit rajoittavat noin 1000 turvapaikanhakijan työllistymistä. Vaikka uusien turvapaikanhakijoiden sisällyttäminen ehdotetun muutoksen alaan ei merkittävästi edistäisi väliaikaisen lakimuutoksen tavoitteita, olisi se kuitenkin Amnestyyn mielestä yhdenvertaisuussyistä ongelmattomampi sääntelytapa.

Turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeutta rajattiin vuonna 2019, minkä lisäksi turvapaikanhakijoiden asemaa on edellisen hallituskauden aikana heikennetty monin tavoin. Näiden lukuisten lakimuutosten ihmisoikeusvaikutuksia ollaankin nyt tarkastelemassa. Amnesty katsoo, että työnteko-oikeuden rajaaminen vaikeutti perusteettomasti turvapaikanhakijoiden taloudellisten ihmisoikeuksien toteutumista. Tästä syystä Amnesty katsoo yllä esitetyn lisäksi, että tilapäisen muutoksen voimassaolon jälkeen hallituksen ja eduskunnan tulisi harkita sitä, voisiko turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeutta laajentaa nykyisestä myös pysyvämmiin. Tämä turvaisi nykytilaa paremmin turvapaikanhakijoiden taloudelliset ihmisoikeudet.

Kunnioittavasti

Niina Laajapuro
Ihmisoikeustyön johtaja

Kaisa Korhonen

